

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij enkele fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake zijn brief d.d. 25 april 2018 inzake de actuele ontwikkelingen in Zuid-Afrika (Kamerstuk 29 237, nr. 173).

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De griffier van de commissie,
Van Toor

Inbreng van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief over de actuele ontwikkelingen in Zuid-Afrika van april 2018. De leden van de VVD-fractie hebben hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De landonteigeningen zijn verontrustend. De leden van de VVD-fractie zijn blij te vernemen uit de brief van de regering dat Nederland en de Europese Unie (EU) de ontwikkelingen omtrent landonteigeningen op de voet volgen. De leden van de VVD-fractie zouden graag willen vragen wat de Nederlandse inschatting is van de Zuid-Afrikaanse commissie over onteigening. Ook willen de leden van de VVD-fractie weten op welke wijze de ambassade de situatie volgt, dan wel tracht te beïnvloeden. Daarnaast vragen de leden van de VVD-fractie zich af in hoeverre landonteigening aandacht krijgt in het Mensenrechtenfonds of op de agenda van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking staat.

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de antwoorden van de regering op schriftelijke vragen van d.d. 27 maart 2018. In aanvulling daarop willen de leden van de VVD-fractie weten of er Boeren zijn die in Nederland – net als in bijvoorbeeld de Verenigde Staten – asiel hebben aangevraagd en hoe deze aanvragen zijn beoordeeld.

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de eerdere uitspraken van voormalig President Zuma over de verspreiding van aids. De leden van de VVD-fractie willen weten in hoeverre de verspreiding van aids/HIV onder het presidentschap van Ramaphosa wordt tegengegaan. Ook willen de leden van de VVD-fractie weten hoe Nederland bijdraagt aan het tegengaan van de verspreiding van aids/HIV in Zuid-Afrika.

De leden van de VVD-fractie zijn daarnaast blij te vernemen dat de Minister stelt dat President Ramaphosa veel aandacht besteedt aan de bestrijding van corruptie. De genoemde leden willen weten wat de Nederlandse inschatting is van de effectiviteit van de bestrijding van corruptie door President Ramaphosa.

Tot slot hebben de leden van de VVD-fractie kennisgenomen van het standpunt van President Ramaphosa om uit het Internationaal Strafhof te treden. De genoemde leden willen van de Minister weten welke stappen het kabinet onderneemt om Zuid-Afrika te behouden als verdragspartij.

Inbreng van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken inzake de actuele ontwikkelingen in Zuid-Afrika.

Zij zijn, in tegenstelling tot het kabinet, niet onverdeeld «voorzichtig optimistisch» over de koers die President Ramaphosa vaart. Nergens in de brief spreekt de Minister zijn zorgen uit over de toename van het aantal geweldsdelicten en moorden in Zuid-Afrika. Zuid-Afrika heeft een van de hoogste criminaliteits- en moordcijfers ter wereld. In antwoord op schriftelijke vragen van de leden Van Helvert en Geurts (12 april 2018) erkende de Minister dat hoofdzakelijk blanke boeren een kwetsbare groep voor criminaliteit vormen. In vergelijking met andere beroepsgroepen komen boeren gemiddeld zo'n viermaal vaker om bij geweldsincidenten. De Minister antwoordde dat Nederland in contacten met de Zuid-Afrikaanse autoriteiten regelmatig aandacht vraagt voor criminaliteit tegen alle bevolkingsgroepen. De leden van de CDA-fractie pleiten echter voor

specifieke aandacht van Nederland voor de boeren; een bevolkingsgroep waarvan de Minister zelf erkent dat die extra kwetsbaar is. Temeer nu het aantal «Plaasmoorde» toeneemt en de roofovervallen op boerderijen vaak met extreem geweld gepaard gaan, waaronder martelingen. Is de Minister daartoe bereid? Is de Minister ook bereid publiekelijk een signaal af te geven? De leden van de CDA-fractie hebben in die zin begrip voor de noodkreet van de Australische Minister van binnenlandse zaken dat blanke boeren «in een afschuwelijke situatie verkeren en dat de wereld hier aandacht voor zou moeten hebben».¹

Het kabinet heeft «geen reden om aan te nemen dat de Zuid-Afrikaanse overheid de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van haar eigen onderdanen niet serieus neemt», zo gaf de Minister aan. De leden van de CDA-fractie plaatsen hier kanttekeningen bij. Zo stelde de Minister in antwoord op vraag 6 van de leden Van Helvert en Geurts dat de Zuid-Afrikaanse overheidsinstanties moorden op (blanke) boeren niet separaat registreren en onderscheiden van andere moorden en dat daarom officiële cijfers moeilijk te achterhalen zijn: «Het kabinet constateert echter dat in algemene zin recente betrouwbare statistieken met inbegrip van gegevens over «farm murders» een uitdaging blijven in Zuid-Afrika en dat statistieken niet altijd openbaar beschikbaar zijn.» Dat komt enigszins eufemistisch over. Hoe beoordeelt de Minister de recent uitgebrachte statistieken door de Zuid-Afrikaanse overheid?² Geven de gepubliceerde cijfers reden tot nieuwe inzichten?

Een andere zorgwekkende ontwikkeling is de door de Zuid-Afrikaanse regering aangekondigde onteigening van landbouwgronden, zonder compensatie. De leden van de CDA-fractie vrezen dat de combinatie van de «Plaasmoorde» en de dreigende onteigening tot een situatie kunnen leiden die vergelijkbaar is met Zimbabwe, waar blanke boeren met grof geweld zijn verjaagd. Het kan desastreuze gevolgen hebben voor de welvaart, de economie en de voedselvoorziening- en veiligheid in Zuid-Afrika. Klopt het dat een toenemend aantal boeren wegtrekt uit Zuid-Afrika vanwege de onveilige situatie? Heeft de Minister begrip voor de recente demonstraties, waar duizenden mensen aan deelnamen, en de vrees bij de boeren dat ze worden weggejaagd?³

Een Zuid-Afrikaanse constitutionele commissie onderzoekt nu of en zo ja, hoe de Zuid-Afrikaanse Grondwet moet worden gewijzigd. Er zijn brede en inclusieve consultaties voorzien. Natuurlijk is dit primair een binnenlands Zuid-Afrikaans proces. Maar de Minister komt niet verder dan te stellen dat Nederland «de ontwikkelingen op de voet volgt, en op diverse niveaus met de Zuid-Afrikaanse autoriteiten in contact staat om de gevolgen van de voorgenomen grondwetswijziging voor de boeren en landeigenaren en voor het algemene investeerdersklimaat te bespreken». Ook de EU onderhoudt nauw contact met de Zuid-Afrikaanse autoriteiten over de voorgenomen grondwetswijziging. Maar nergens geeft de Minister aan dat hij Zuid-Afrika voorhoudt dat zowel de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als het Afrikaans Handvest voor de Mensenrechten willekeurige ontneming van eigendom verbiedt. Heeft de Minister dit gedaan? Zo nee, is hij daartoe bereid?

De Minister wil geen enkele vorm van bezorgdheid uitspreken, geeft niet aan druk uit te oefenen op de Zuid-Afrikaanse regering en ziet geen aanleiding de voorgenomen grondwetswijziging in de Verenigde Naties te

¹ <https://www.elsevierweekblad.nl/buitenland/achtergrond/2018/03/596137-596137/>

² <https://maroelamedia.co.za/nuus/sa-nuus/regering-maak-statistiek-oor-plaasaanvalle-bekend/>

³ <https://nos.nl/artikel/2200541-witte-boeren-willen-hardere-aanpak-tegen-plaasmoorde-zuid-afrika.html>

agenderen. Op dit moment is het nog niet duidelijk hoe deze eruit zou zien en hoe deze vervolgens wordt geïmplementeerd. De vraag is: wanneer dan wel? Is de Minister bereid de Kamer op de hoogte te houden van relevante ontwikkelingen, zoals de bevindingen van de Zuid-Afrikaanse onderzoekscommissie, die uiterlijk 30 augustus a.s. aan het Zuid-Afrikaanse parlement rapporteert?